

12. *Titarenko A. I. Moralnie tsennosti i lichnost / A. I. Titarenko, B. O. Nikolaichev. – Moskva: MGU, 1994. – 176 s.*

Лукьяненко М. Н. Развитие ценностной сферы младшего школьника. В статье отражены результаты теоретического анализа проблемы формирования ценностных ориентаций младшего школьника. Освещены психологическую сущность и соотношение понятий «ценности» и «ценностные ориентации», проанализированы условия формирования ценностных ориентаций и их место в структуре личности младшего школьника. В центре внимания автора находится освещения проблемы генезиса ценностной сферы личности и определения сенситивного периода для ее становления. В работе отражена динамика развития ценностных ориентаций детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, личность, формирование ценностей, младший школьник, ведущая деятельность, новообразования, сенситивность, интериоризация, екстериоризация.

Maryna Lukianenko. Development of the value sphere of junior schoolboy. The article presents the results of theoretical analysis of the problem of formation of value orientations of the junior pupil. The psychological essence and correlation of concepts of "values" and "value orientations" are analyzed, the conditions of formation of value orientations and their place in the structure of the personality of the junior pupil are analyzed. In the center of attention of the author, there is an overview of the problem of the genesis of the value sphere of the individual and the definition of a sensitivist period for its formation. The paper reflects the dynamics of the development of value orientations for children of junior school age.

Keywords: value, value orientations, personality, formation of values, junior schoolboy, leading activity, neoplasms, sensitivities, internalizations, exteriorization.

Відомості про автора:

Лук'яненко Марина Миколаївна – аспірант кафедри психології і педагогіки, асистент кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології НПУ ім. М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна, Lukianenko.Marina@ukr.net

Information about the author:

Lukianenko M. M. – post-graduate student of the Department of Psychology and Pedagogy, assistant of the Department of Practical Psychology of the Faculty of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine, Lukianenko.Marina@ukr.net

Статтю подано до друку 07.05.2018.

УДК 316.47.37.018.32

© М. В. Кормишев, 2018

М. В. Кормишев (м.Слов'янськ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ З ОДНОЛІТКАМИ В УМОВАХ ПСИХІЧНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ

Кормишев М. В. Психологічні особливості розвитку взаємодії з однолітками в умовах психічної депривації. У статті досліджується проблема взаємодії з однолітками вихованців школи – інтернату. Дослідження психологів показують, що у вихованців інтернатних закладів спостерігаються значні відхилення в розвитку особистості та системі стосунків до світу та до інших людей. Таким чином, у вихованців школи – інтернату не формується прагнення до ділової співпраці з людьми, а також, в спілкуванні не проявляється пізнавальна активність та

домінує прагнення до примітивних індивідуальних контактів, а це, у свою чергу, не сприяє засвоєнню дитиною культурних досягнень людства і повноцінної орієнтації у навколишньому світі.

У статті подано наукове обґрунтування положення про те, що характер взаємодії, спілкування і взаємовідносин дитини з дорослими зумовлює особливості розвитку самосвідомості особистості, ставлення до себе та до інших людей. Образ самого себе, як зазначили автори, виникає в дитини в процесі життєвої практики, досвіду індивідуальної діяльності та досвіду спілкування. Головними причинами проблем розвитку особистості вихованців інтернатних закладів можуть бути непереконливість та непродуктивність форм взаємодії та спілкування з дорослими, некомпетентність персоналу інтернатних закладів, відсутність психологічного комфорту та перспектив в особистісному розвитку. В працях науковці підкреслюється провідна роль у психічному розвитку дитини та повноцінні зв'язки з родиною. Дослідження психологів довели, що відхилення у розвитку й становлення адекватних форм взаємодії дітей з дорослими негативно впливає на розвиток особистості.

Ключові слова: психічна депривація, стосунки, спілкування, співпраця, вихованці школи - інтернату.

Постановка проблеми. Розвиток сучасної державної освіти зумовлює необхідність переосмислення теорії та практики виховання дітей у закладах інтернатного типу. Упродовж останніх років держава та суспільство намагається вирішувати питання, пов'язані з реорганізацією шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Практика й наукові дослідження свідчать, що порушення позитивних контактів дитини та батьків знижує можливості індивіда функціонально й культурно взаємодіяти із соціальним оточенням.

Науково доведено, що психічна депривація індивіда негативно впливає на розвиток особистості дитини. Розвиток особистості в умовах психічної депривації призводить до виникнення таких негативних явищ: небажання дітей вчитися, втрата інтересу до довкілля, відсутність прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, затримки в розвитку рефлексії та інших новоутворень особистості. Саме соціальна депривація, почуття незахищеності, переживання ситуації неуспіху в діяльності та негативного оцінювання є для дитини психотравмою, внаслідок якої виникають специфічні труднощі розвитку внутрішньої та суспільно значущої мотивації вихованців закладів інтернатного типу

Сучасні дослідження свідчать, що у закладах інтернатного типу відсутні умови для повноцінного розвитку особистості дитини. Дослідження психологів підкреслюють, що співпраця з дорослими залишається провідним фактором у формуванні особистості, під впливом якої у дітей формується система значущих стосунків. Завдяки співпраці з дорослими діти отримують знання, уміння та навички, а також, пізнають норми та закони, що існують у суспільстві.

Таким чином, дослідження проблеми впливу співпраці з однолітками та дорослими на розвиток особистості в умовах психічної депривації набуває великого значення. Загальновідомо, що в молодшому шкільному віці одним із значущих чинників, що впливають на мотивацію особистості та репрезентує загальне ставлення дитини до школи, є позитивні взаємини та співпраця з однолітками. Тому велике значення набуває дослідження особливостей співпраці з однолітками в навчальній діяльності та її вплив на формування широких соціальних та учбово-пізнавальних мотивів учіння вихованців інтернатного закладу [6].

Аналіз наукових досліджень. Психолог М.П.Аралова та ін. стверджують, що відсутність повноцінної сім'ї є тією травматичною подією, яка призводить до низки відхилень в особистісному розвитку дитини й спричиняє формування в неї спотвореного образу світу, яке

має прояв у тяжінні емоційної складової образу світу до гіперболізації небезпеки. Відчуття полишеності й самоти виявляється в переживанні дитиною тривоги та страху. На думку учених, масштаб цього переживання, його інтенсивність, глобальність й неусвідомлений характер співвідносні із загрозливим образом світу [1].

Переживання екзистенційного страху, що виникає як наслідок порушених стосунків у сім'ї або повної їх відсутності, зумовлює виникнення в дитини почуття безпорадності щодо реальної або міфічної загрози. Картина загрозливого образу світу, зазвичай, має несвідомий характер. Дитина, яка не має батьківського захисту, перебуває в постійній нервовій напрузі, що негативно позначається на темпах психічного розвитку, становленні її емоційної сфери та пізнавальної активності [5; 7; 8].

Науковці вважають, що відсутність турботи та любові дорослих значно посилює тривожність та захисні тенденції дитини, що загалом знижує її потреби в орієнтовно-дослідницькій поведінці. Л.В.Поміткина та М.П.Полухіна підкреслюють, що «тривожність у молодших школярів дуже часто буває через брак емоційних і суспільних стимулів» [6, с. 482].

За госпіталізму, спричиненому відсутністю прихильності й емоційних зв'язків з близькими дорослими, обов'язково констатують наявність пасивності таких дітей. Психологи відзначають, що при нормальному розвитку дитини її пізнавальна активність може досягати дуже високого рівня, і, навпаки, знижена ініціативність – це відмітна риса дітей, які виховуються поза родину. Л. А. Девіс підкреслює, що в ситуації відсутності або глибоко порушених емоційних стосунків між матір'ю і дитиною, остання позбавляється можливості увібрати в себе чужий досвід, відтворюючи його в особистій життєдіяльності [3; 6].

Л. Н. Галигузова, С. Ю. Мещерякова, Л. М. Царегородцева та інші психологи підкреслюють, що сферу спілкування дорослих та дітей, які виховуються поза родину, характеризує особлива напруженість потреби в позитивному спілкуванні. При цьому, на загальному тлі яскраво вираженого прагнення до спілкування з дорослими й, водночас, за підвищеної залежності від них, особливо привертає увагу агресивність вихованців інтернату до дорослих, яку ілюструє споживче ставлення до них, демонстрація тенденції очікування чи вимоги вирішення своїх проблем [5].

Психологи наголошують, що повноцінний аналіз особливостей розвитку особистості неможливий без аналізу соціальної ситуації дітей з різними типами деприваційного досвіду та їх особистісних характеристик. Соціальна ситуація розвитку школярів загальноосвітніх шкіл-інтернатів виступає чинником, що зумовлює психологічні особливості розвитку та становлення їх особистості. Серед школярів навчальних закладів інтернатного типу існують відмінності, детерміновані особливостями деприваційного досвіду дитини. Особистісний розвиток таких дітей обтяжений низкою негативних психосоціальних чинників [11; 12].

Як свідчать дослідження, контакти дітей у дитячому будинку значно слабкіші, ніж у дітей з повноцінних родин. Зокрема, діти з інтернатних установ виявляють значно меншу цікавість до однолітків, ніж діти з дитячого садка; у грі вихованці дитячого будинку менш уважні до дій і станів партнера, іноді зовсім не помічають чи просто ігнорують прохання своїх товаришів, частіше поведуться незалежно один від одного і, перебуваючи поряд, грають нарізно. Автори акцентують на тому, що вихованці інтернату виявляють значно більшу цікавість до дорослого, ніж діти з дитячого садка. Вони прагнуть повністю заволодіти увагою дорослого, відчутти його доброзичливе ставлення та фізичний контакт. Через це потреба в спілкуванні та співпраці у вихованців закритих інтернатних установ виявляється набагато пізніше, ніж у дітей з повноцінних родин. Порушення емоційних зв'язків із близькими дорослими та специфіка організації життя у дитячих закладах перешкоджає повноцінному розвитку дитини та виконання нею функцій, унормованих в умовах родинного життя. Психологи зазначають, що в установах інтернатного типу між дітьми й дорослими існують поверхневі, формальні стосунки, які перешкоджають розвитку та ефективному функціонуванню системи афективно-особистісних зв'язків [2; 4].

Метою статті є окреслення проблеми розвитку взаємодії та співпраці вихованців інтернату з однолітками в умовах депривації сімейної взаємодії.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. У статті досліджується проблема співпраці з однолітками вихованців школи – інтернату. Під час діагностики особливостей мотивації співпраці молодших школярів, усі відповіді учнів було розподілено за рівнями співпраці й на підставі кількісного порівняння було визначено, який тип спрямованості школяра на взаємодію з партнерами домінує.

Аналіз особливостей взаємодії та співпраці в ігрових ситуаціях та спілкуванні молодших школярів засвідчив, що кількість вказівок на зазначений тип взаємодії у вихованців інтернатних закладів перебуває на першому ранговому місці, а в учнів загальноосвітньої школи – на другому ранговому місці (73,2 % проти 38,5 %; $\varphi=4,68$; $p\leq 0,001$). Кількість вказівок на взаємодію для досягнення ефективного результату в навчальній діяльності у вихованців інтернатних закладів перебуває на другому ранговому місці, а в учнів загальноосвітньої школи – на першому ранговому місці (54,6 % проти 26,8 %; $\varphi=3,77$; $p\leq 0,001$).

У молодших школярів загальноосвітньої школи на третьому ранговому місці перебувають вказівки на взаємодію та спілкування з однолітками з метою оволодіння способами навчальної роботи (6,9 % проти 0 %; $\varphi=3,49$; $p\leq 0,001$). Високого рівня співпраці з однолітками серед вихованців інтернатних закладів не виявлено. Результати аналізу свідчать, що діти із загальноосвітніх шкіл більшою мірою виявляли показники середнього та високого рівня співпраці з однолітками порівняно з показниками вихованців інтернатних закладів. Визначені відмінності між відсотковими показниками дітей, що навчаються в різних закладах освіти, за визначеними рівнями співпраці відповідали статистично значущому рівню. Діти, які навчаються в інтернатному закладі, на відміну від дітей із загальноосвітніх шкіл, більшою мірою демонстрували низький рівень співпраці. Ці результати оприямилено в табл. 1.

Таблиця 1

Кількісні показники рівнів розвитку співпраці з однолітками молодших школярів загальноосвітньої школи та школи-інтернату (n=172)

Рівні співпраці	Учні загальноосвітньої школи, %	Учні загальноосвітньої школи-інтернату, %	φ
Низький	38,5	73,2	4,68***
Середній	54,6	26,8	3,77***
Високий	6,9	0	3,49***
Всього:	100	100	

Примітка: *** $p\leq 0,001$.

Отже, відзначимо, що найменша кількість вказівок молодших школярів загальноосвітньої школи-інтернату припадає на співпрацю з однолітками з метою досягнення ефективного результату в учбовій діяльності. Водночас, досить значущою для вихованців школи-інтернату є співпраця в позанавчальних ситуаціях, в ігровій діяльності та спілкуванні.

Наше дослідження яскраво ілюструє, що показники співпраці з однолітками з метою досягнення результату в учинні та оволодінні способами навчальної роботи в молодших школярів загальноосвітньої школи значно більші ніж у вихованців інтернатного закладу. Відсутність таких вказівок у вихованців інтернатного закладу на мотиви співпраці з метою оволодіння способами навчальної роботи свідчить, що знедолені діти в минулому не мали можливості брати участь у спільній діяльності з дорослими в побуті та в інших видах активної діяльності, спрямованих на досягнення певної мети.

Отже, учні загальноосвітніх шкіл демонструють, переважно, позитивне відношення до

учбової діяльності. Це пояснюємо тим, що однією з особливостей соціальної ситуації розвитку молодших школярів є наявність такого особистісного утворення як "внутрішня позиція школяра", яке містить і загальне позитивне ставлення дитини до школи, її допитливість, і нові інтереси. Формуванню в молодших школярів позитивного ставлення до школи сприяє також спільна діяльність, спрямована на організацію дозвілля.

У дослідження психологів підкреслюють, що у школах-інтернатах діти відчувають страх фізичної та вербальної агресії з боку школярів та дорослих, болісно переживаючи свої невдачі, та бояться отримати негативну оцінку результатів своєї навчальної діяльності. Байдуже ставлення до учбової діяльності в школі може виникати через несприятливі сімейні умови, у яких зростає дитина. Таке ставлення до шкільної навчальної діяльності в учнів початкової ланки може також сформуватися, якщо дорослі не виявляють особливого інтересу до результатів навчання дитини, мало приділяють їй уваги, не займаються з нею, не надають допомоги в навчанні. У процесі навчання перед школярами постає комплекс нових обов'язків та труднощів у стосунках з дорослими й однолітками, що може негативно позначитися і на ставленні дитини до навчання у школі [10].

Висновки. У статті здійснено теоретичний аналіз та експериментальне дослідження особливостей розвитку співпраці з однолітками вихованців інтернатного закладу. Отже, в інтернатних установах відсутні такі форми суспільно значущої діяльності, які активно формують в особистості розуміння значущості співпраці з іншими людьми, ефективності спільної роботи, її цінності та переваги.

Отримані в процесі дослідження теоретичні й емпіричні результати свідчать про те, що психічний стан емоційного дискомфорту, незахищеності та тривоги як результат отриманих психотравм; знижений рівень розумової працездатності й успішності в учінні; низький рівень розвитку соціальних і духовних потреб та інтересів; наявність у вихованців інтернату тих бажань і прагнень, що не є важливими для їх особистісного розвитку, відсутність здатності окреслювати перспективні цілі, співпрацювати з дорослими й однолітками та долати перешкоди в учбовій діяльності.

Отже, педагогічна занедбаність, негативні взаємини в дитячому колективі, відсутність індивідуальної допомоги дорослого в засвоєнні знань та переживання постійного неуспіху в навчанні негативно впливає на розвиток особистості та формує негативне ставлення до учбової діяльності, що, в цілому, сприяє розвитку шкільної дезадаптації та значно порушує розвиток сфери мотивації учіння молодших школярів. Зазначимо також, що в інтернатних установах відсутні такі форми індивідуальної роботи вихователів з учнями, які б сприяли підвищенню успішності при виконанні учбових завдань та значно стимулювали розвиток позитивного ставлення до учбової діяльності.

Ці несприятливі умови негативно впливають на розвиток внутрішніх мотивів учіння та на розвиток пізнавальної активності школярів. Емоції та почуття, які переживають вихованці інтернатних закладів, зумовлені загальним ставленням дитини до школи. Якщо у школярів домінують позитивні емоції, пов'язані із стосунками учня з однокласниками та вчителем це позитивно впливає на мотивацію учіння. Емоції, що пов'язані з переживанням успіху вихованців інтернатного закладу в навчальній діяльності, становлять відносно невеликий відсоток, що свідчить про низку проблем, які виникають у дітей у процесі учіння. Також психологи відзначають, що низькі показники переживання позитивних емоцій спричинені складнощами, що супроводжують процес учіння та виникають у вихованців інтернату під час оволодіння новими знаннями. Таким чином, емоційна нестійкість, страхи та почуття провини, що супроводжують учбовий процес, підсилюють негативне ставлення дітей до навчання

Інтеграція різних видів діяльності таких, як учбово-ігрова, учбово-трудова та інших

цікавих форм психокорекційної роботи (психотерапевтичні вправи, нетрадиційні уроки, суспільно корисна й творча діяльність тощо), у поєднанні з індивідуальними формами співпраці з однолітками та дорослими є ефективним засобом психокорекції особистості вихованців інтернатного закладу. Дослідження свідчать про ефективність такої психокорекційної роботи з розвитку та формування уміння співпрацювати з однолітками та дорослими молодших школярів, вихованців закладів інтернатного типу.

Література

1. *Аралова М.П.* Психологические особенности общения со взрослыми и сверстниками выпускников школы-интерната: автореф. дис. на соискание науч.степени канд. психол. наук: спец.19.00.07 "Педагогическая психология"/ М. П. Аралова. – М., 1991. – 22 с.
2. *Божович Л. И.* Некоторые вопросы воспитательной работы в школах-интернатах / Л. И. Божович, Л. С. Славина // Сов. педагогика. – 1957. – № 9. – С. 61–71.
3. *Божович Л. И.* Отношение школьников к учению как психологическая проблема / Л. И. Божович // Известия АПН РСФСР. – М., 1951. – Вып. 36. – С. 3–28.
4. *Вопросы психологии учебной деятельности младших школьников* : сб. статей / под ред. Д. Б. Эльконина. – М. : АПН РСФСР, 1962. – 287 с2.
5. *Галигузова Л. Н.* Психологические аспекты воспитания детей в домах ребенка и детских домах / Л. Н. Галигузова, С. Ю. Мещерякова, Л. М. Царегородцева // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 17-25.
6. *Девіс Л.А.* Психологічні особливості розвитку взаємин та співпраці дітей у закладах інтернатного типу. //Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Костюка НАПН України. – Київ., Ніжин: П.П.Лисенко, 2015. – Том ІХ. – Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. – Вип.7. – С. 104 - 110.
7. *Дубровина И. В.* Особенности психического развития в семье и в детских домах /И. В. Дубровина, М. И. Лисина // Возрастные особенности психического развития детей. – М., 1982. – С. 77–94.
8. *Дусавицкий А. К.* Зависимость между интересом и тревожностью в учебной деятельности младшего школьника / А. К. Дусавицкий // Вопросы психологии. – 1982. – № 3. – С. 56–61.
9. *Дусавицкий А. К.* Исследование развития познавательных интересов младших школьников в различных условиях воспитания / А. К. Дусавицкий, В. В. Репкин // Вопросы психологии. – 1975. – № 3.
10. *Лангмейер И.* Психическая депривация в детском возрасте / И. Лангмейер, З. Матейчек; пер. Г. А.Овсянникова. – Изд. 1-е русск. – Прага : ЧССР, 1984. – 334 с.
11. *Маслюк А.М.* Особливості переживання людиною психотравмуючих ситуацій // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – Київ; Ніжин: П.П.Лисенко, 2015. – Т. ІХ. – Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип.7. – С.193-199.
12. *Помиткіна Л.В.* Сціально-психологічні чинники шкільної тривожності молодших школярів / М.П.Полухіна //Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство, 2015. – Том Х. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія.. – Вип.27. – С.482-492.

Транслітераційний переклад літературних джерел

1. *Aralova M.P.* Psihologicheskie osobennosti obscheniya so vzroslyimi i sverstnikami vyipusnikov shkolyi-internata: avtoref. dis. na soiskanie nauch.stepeni kand. psihol. nauk:spets.19.00.07 "Pedagogicheskaya psihologiya" / M. P. Aralova. – M., 1991. – 22 s.
2. *Bozhovich L. I.* Nekotorye voprosy vospitatelnoy raboty v shkolah-internatah / L. I. Bozhovich, L. S. Slavina // Sov. pedagogika. – 1957. – # 9. – S. 61–71.
3. *Bozhovich L. I.* Otnoshenie shkolnikov k ucheniyu kak psihologicheskaya problema / L. I. Bozhovich // Izvestiya APN RSFSR. – M., 1951. – Vyip. 36. – S. 3–28.
4. *Voprosy psihologii uchebnoy deyatelnosti mladshih shkolnikov* : sb. statey / pod red. D. B. Elkonina. – M. : APN RSFSR, 1962. – 287 s2.
5. *Galiguzova L. N.* Psihologicheskie aspekty vospitaniya detey v domah rebenka i detskih domah / L. N. Galiguzova, S. Yu. Mescheryakova, L. M. Tsaregorodtseva // Voprosy psihologii. – 1990. – # 6. – S. 17-25.
6. *Devls L.A.* Psihologichnl osoblivostl rozvitku vzaEmin ta splvpratsl dltey u zakladah Internatnogo tipu. //Aktualnl problemi psihologlYi: Zblrnk naukovih prats Institutu psihologlYi Im. Kostyuka NAPN UkraYini. – KiYiv.,Nlzhin: P.P.Lisenko,2015. – Tom I X. – Zagalna psihologlya. Istorichna psihologlya. Etnlchna psihologlya. – Vip.7. – S. 104 -110.
7. *Dubrovina I. V.* Osobennosti psihicheskogo razvitiya v seme i v detskih domah //I. V. Dubrovina, M. I. Lisina // Vozrastnyie osobennosti psihicheskogo razvitiya detey. – M., 1982. – S. 77–94.
8. *Dusavitskiy A. K.* Zavisimost mezhdu interesom i trevozhnostyu v uchebnoy deyatelnosti mladshego shkolnika / A. K. Dusavitskiy // Voprosy psihologii. – 1982. – # 3. – S. 56–61.
9. *Dusavitskiy A. K.* Issledovanie razvitiya poznavatelnyih interesov mladshih shkolnikov v razlichnyih usloviyah vospitaniya / A. K. Dusavitskiy, V. V. Repkin // Voprosy psihologii. – 1975. – # 3.
10. *Langmeyer I.* Psihicheskaya deprivatsiya v detskom vozraste / I. Langmeyer, Z. Mateychek; per. G. A.Ovsyannikova. – Izd. 1-e russk. – Praga : ChSSR, 1984. – 334 s.
11. *Maslyuk A.M.* Osoblivostl perezhivannya lyudinoyu psihotravmuyuchih situatsly // Aktualnl problemi psihologlYi: Zblrnk naukovih prats Institutu psihologlYi Im. G.S. Kostyuka NAPN UkraYini. – KiYiv; Nlzhin: P.P.Lisenko,2015. – T. IX. – Zagalna psihologlya. Istorichna psihologlya. Etnlchna psihologlya. Vip.7. – S.193-199.
12. *Pomitklna L.V.* Stslalno-psihologlchnl chinniki shkllnoYi trivozhnostl molodshih shkolyarlv / M.P.Poluhlna //Aktualnl problemi psihologlYi: Zblrnk naukovih prats Institutu psihologlYi Im. G.S. Kostyuka – K.: DP «Informatslyno-analltichne agenstvo, 2015. – Tom H. – Psihologlya navchannya. Genetichna psihologlya. Medichna psihologlya.. – Vip.27. – S.482-492.

Кормышев М. В. Психологические особенности развития взаимодействия со сверстниками в условиях психической депривации. В данной статье исследуется проблема взаимодействия воспитанников школы – интерната со сверстниками. Исследования психологов показывают, что у этой категории детей наблюдаются значительные отклонения в их личностном развитии и системы взаимоотношений со взрослыми и сверстниками.

Таким образом, у воспитанников учреждений интернатного типа не формируется стремление к деловому сотрудничеству с людьми и в процессе общения, а также, не проявляется познавательная активность и доминирует стремление к примитивным индивидуальным контактам, что, в свою очередь, не способствует усвоению ребенком культурных достижений человечества и его полноценной ориентации в окружающем мире.

В статье изложено научное обоснованное положения о том, что характер взаимодействия, общения и взаимоотношений ребенка со взрослыми влияет на развитие самосознания личности, отношения к себе и к другим людям. Образ самого себя, как подчеркивают авторы, возникает у ребенка в процессе жизненной практики, опыта индивидуальной деятельности и общения со взрослыми.

Основными причинами проблемы развития негативного самотношения в воспитанников учреждения интернатного типа, могут быть, неубедительность и непродуктивность форм общения со взрослыми и сверстниками, некомпетентность персонала интернатного учреждения, отсутствие психологического комфорта и перспектив в индивидуальном развитии ребенка. Исследования психологов показали, что отклонения в развитии и становлении неадекватных форм взаимодействия детей со взрослыми негативно влияют на развитие личности ребенка.

Ключевые слова: психическая депривация, взаимоотношения, общение, сотрудничество, воспитанники школы – интерната.

Kormyshev N. V. Psychological features of development of collaboration with coevals in psychic deprivation conditions. In the article there is analyzed the problem of the influence of the deprivational family interaction on the formation and the development of the components of the motivational sphere a child's personality.

The researchers assert that experience of communication is the main source that influences children and forms their attitude to the other people and themselves. Monitoring at boarding schools indicates a great need for communication and adults' friendly attitude to them adults.

Analyzing the characteristics of communication and interaction of children with adults psychologists mention that children who are brought up in an orphanage differ in the development of communication with children who are brought up in the family.

First of all, the orphans communicate quite differently with people they show increasing interest than children in adult family, but they are characterized by reduced activity in communicating with adults, by primitive desire to individual contacts, by poorly developed an interest in business cooperation.

Business cooperation between a child and adult is very necessary to be analysed. Psychologists say that almost no child has a desire to work with adults, the desire to do something with him. Children are not trying to attract attention to his toys, to study them, to ask cognitive questions.

Thus, the emerging commitment to adult and failure to establish a boarding productive cooperation and communication with people shows the child does not develop the desire to follow the steps of adults as a model, promoting the absorption of child's cultural achievements of mankind and its orientation in the environment.

Keywords: psychological deprivation, interrelation, communication, collaboration, children in boarding schools.

Відомості про автора:

Кормишев Микола Володимирович – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної психології Донбаського державного педагогічного університету, м.Слов'янськ, Україна. Тел. 0506575346, email: danks@ukr.net

Статтю подано до друку 29.01.2018.